

Utbildningsutskottets yttrande 2019/20:UbU4y

Den europeiska gröna given

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 3 mars 2020 att ge bl.a. utbildningsutskottet tillfälle att senast torsdagen den 26 mars 2020 yttra sig över kommissionens meddelande Den europeiska gröna given, COM(2019) 640.

Utbildningsutskottet har beslutat att yttra sig över meddelandet i de delar som berör utbildningsutskottets beredningsområde. I yttrandet framhåller utbildningsutskottet bl.a. forskningens och utbildningens betydelse för den gröna omställningen.

Utskottets överväganden

Den europeiska gröna given inom utbildningsutskottets område

Den europeiska gröna given är ett ramverk och en tillväxtstrategi som samlar målsättningar, strategier, och lagstiftning som syftar till att ställa om EU till ett rättvist och välmående samhälle med en modern, resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi där det 2050 inte längre förekommer några nettoutsläpp av växthusgaser och där den ekonomiska tillväxten har frikopplats från resursförbrukningen. Meddelandet är en första färdplan för de strategier och åtgärder som krävs för att förverkliga den gröna givens målsättning.

I kommissionens meddelande finns två avsnitt som behandlar forsknings- respektive utbildningsfrågor inom utbildningsutskottets beredningsområde.

Forskningsfrågor

Under rubriken Mobilisera forskning och främja innovation i meddelandet (s.18) beskriver kommissionen hur ny teknik, hållbara lösningar och banbrytande innovation är avgörande för att kunna nå målen i den europeiska gröna given. Kommissionen menar att Horisont Europa, det kommande ramprogrammet för forskning och innovation, kommer att spela en avgörande roll när det gäller att mobilisera och utnyttja privata, offentliga och nationella investeringar. Minst 35 procent av budgeten för Horisont Europa ska användas för att finansiera nya klimatlösningar som är relevanta för genomförandet av den gröna given.

Kommissionen pekar vidare på att det i Horisont Europa finns flera instrument som kommer att stödja de forsknings- och innovationsinsatser som behövs. Kommissionen nämner att fyra av de s.k. uppdragen inom Horisont Europa är direkt kopplade till den gröna given, däribland friska hav, klimatneutrala städer, hållbar markanvändning och anpassning till klimatförändringar. Uppdragen förväntas mobilisera olika aktörer och investerare, även på nationell nivå, och leda till åtgärder inom skilda discipliner och sektorer mot ett särskilt mål. Vidare ska även olika partnerskap under Horisont Europa med industrin och medlemsländerna stödja forskning och innovation inom transportområdet, däribland batterier, ren vätgas, koldioxidsnål stålproduktion, cirkulära biobaserade sektorer och bebyggd miljö. Kunskaps- och innovationsgrupperna inom Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) ska enligt kommissionen fortsätta att främja samarbete mellan högskolor och universitet, forskningsorganisationer och företag om klimatförändringar, hållbar energi, framtidens livsmedel och smarta, miljövänliga stadstransporter. Vidare ska Europeiska innovationsrådet (EIC) erbjuda finansiering, kapitalinvesteringar och företagsfrämjande tjänster

till nystartade samt små och medelstora företag, i syfte att stödja gröna innovationer som kan växa på den globala marknaden.

Kommissionen konstaterar vidare att konventionella metoder inte kommer att vara tillräckliga, utan betonar att experiment och arbete över sektors- och fackområden är nödvändiga delar av EU:s forsknings- och innovationsagenda. Vidare framför kommissionen att Horisont Europa även kommer att omfatta lokalsamhällen när det gäller arbetet för en mer hållbar framtid. Det kommer att ske i initiativ där man vill kombinera marknadsmässig efterfrågan och teknikdriven utveckling.

Tillgängliga och kompatibla data är kärnan i databaserad innovation enligt kommissionen. När den typen av data används tillsammans med ändamålsenlig digital infrastruktur såsom superdatorer, datormoln och artificiell intelligens underlättas såväl evidensbaserade beslut som kapaciteten att förstå och hantera miljöutmaningar, enligt kommissionen. Kommissionen kommer att stödja arbetet med att utnyttja potentialen i den digitala omvandlingen för att på så sätt stödja den gröna omställningen. En omedelbar prioritering är att öka EU:s förmåga att förutse och hantera miljökatastrofer. I detta syfte kommer kommissionen att sammanföra europeisk vetenskaplig och industriell spetskompetens för att utveckla en exakt modell av jorden. En omedelbar prioritering för kommissionen är att öka EU:s förmåga att förutse och hantera miljökatastrofer.

Utbildningsfrågor

Under rubriken Främja utbildning (s.19) framför kommissionen att skolor och universitet är väl lämpade för att engagera elever, föräldrar och samhället i stort i de förändringar som krävs för att lyckas med den gröna omställningen. Som ett led i det arbetet ska kommissionen förbereda en europeisk kompetensram för att bidra till utvecklingen och bedömningen av kunskaper, kompetens och inställning när det gäller klimatförändring och hållbar utveckling. Kommissionen ska också tillhandahålla stödmaterial och underlätta erfarenhetsutbyte i EU:s nätverk av lärarutbildningsprogram.

Kommissionen avser att verka för att ge medlemsländerna finansiella resurser för att göra skolbyggnader och skolverksamheten mer hållbara. För att mobilisera 3 miljarder euro i investeringar i skolinфраstruktur under 2020 har kommissionen bl.a. stärkt samarbetet med Europeiska investeringsbanken.

Kommissionen menar att det är nödvändigt att arbeta proaktivt med kompetenshöjande åtgärder för att stärka EU:s arbetskraft och hjälpa den att få den kompetens som behövs vid övergången från sektorer på tillbakagång till växande sektorer. Kommissionen pekar på att Europeiska socialfonden (ESF) kommer att spela en viktig roll i det arbetet. Kommissionen avser vidare att uppdatera kompetensagendan och ungdomsgarantin för att öka anställningsbarheten inom den gröna ekonomin.

Utskottets ställningstagande

När det gäller att mobilisera forskning och främja innovation vill utbildningsutskottet inledningsvis framhålla att det europeiska forskningssamarbetet, med det kommande ramprogrammet Horisont Europa i spetsen, är av stor betydelse för att klara av den gröna omställningen. Det är utskottets uppfattning att det är genom forskningen som nya, hållbara metoder och innovativa lösningar kan utvecklas. Mot den bakgrunden kan utskottet välkomna att Horisont Europa kommer att kunna bidra till klimatlösningar som är relevanta för genomförandet av den gröna given.

Utbildningsutskottet ser att det finns många instrument inom Horisont Europa som kan bidra till visionen i den gröna given. Utskottet vill särskilt peka ut den potential som finns i de s.k. uppdragen, t.ex. klimatsmarta städer, som ska vara djärva, peka ut tydliga mål och mobilisera resurser. Utskottet kan också konstatera att det pågår ett arbete med att utforma en framtida europeisk AI-strategi, inte minst genom kommissionens vitbok om artificiell intelligens (COM(2020) 65). Databaserad innovation är ett växande och viktigt område som enligt utskottet kommer att spela en allt större roll i både forsknings- och samhällsutvecklingen framöver, med stor potential för gröna tillämpningsområden.

Utskottet vill i sammanhanget även lyfta fram rymdverksamheten och betydelsen av EU:s kommande rymdprogram för att lyckas med den gröna samhällsomställningen. Det gäller inte minst jordobservationsprogrammet Copernicus, som tillhandahåller viktiga data om bl.a. klimatförändringar.

När det gäller att främja utbildning noterar utskottet att kommissionen avser att förbereda en kompetensram för att bidra till utvecklingen och bedömningen av kunskaper, kompetens och attityder till klimatförändring och hållbar utveckling. Kommissionen konstaterar även att kompetenshöjande insatser är viktiga för att den gröna omställningen ska kunna utnyttjas fullt ut. Som ett led i det arbetet ska kompetensagendan uppdateras för att öka arbetskraftens anställningsbarhet inom den gröna ekonomin. Utskottet har tidigare granskat kommissionens meddelande En ny kompetensagenda för Europa (utl. 2016/17:UbU7). Utskottet ser liksom vid den tidigare granskningen positivt på att stärka kompetensbasen i Europa, men ser också vikten av att kompetensagendans prioriteringar är i linje med EU:s övriga prioriteringar och att olika EU-instrument och EU-verktyg är genomtänkta och kompletterar varandra. Utskottet anser, givet utbildningsfrågornas viktiga roll och mot vad som angivits ovan, att det är välkommet att kompetensagendan uppdateras och anpassas till den gröna given.

Stockholm den 26 mars 2020

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Robert Stenkvist (SD), Michael Rubbestad (SD), Joar Forssell (L), Pia Steensland (KD), Mats Green (M), Josefin Malmqvist (M), Magdalena Schröder (M), Maria Stockhaus (M), Anna Johansson (S), Anna-Caren Sätherberg (S), Lawen Redar (S), Angelika Bengtsson (SD) och Janine Alm Ericson (MP).